

А4латма я2ыу

Башкорт телен предмет буларак баш3орт булмалан т5рл5 милл9т балалары өйрәнеүселәргә инә. Был эш программаһы түбәндәге программаға нигезләнеп төзөлдө: Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең башкорт теленд97л9т теле булара3 5йр9не7се у3ыусылар 5с5н т5п д5й5м белем бире7 буйынса программаһы төзөүсө8е: !9битова З.М., %ф5-2015 йыл. Башкортостан Республикаһы Мәғариф Министрлығы тарафынан раҫланған. Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә, Башкортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан тәкдим ителгән укытыу планы буйынса, башкорт телен азнаһына бишенсе, етенсе, ту1ы2ынсы кластар2а 2-әр сәғәт ваҡыт бүлен8ә, алтынсы, 8иге2енсе кластар2а бер с919т бирел9 . Был дәрестәрҙә укырға һәм язырға өйрәтеү бер дәрес рамкаһында ойошторола, йәғни ,башкорт теле дәрестәре интегратив форманы ала.Тел укытыузың икенсе баҫкысының максаты-башланғыс кластарҙа алған белем һәм күнекмәләргә икенсе баҫкыс талаптарына ярашлы практик йүнәлештә тәрәнәйтеү, башкорт теленең өндәр системаһы, лексик байлығы, морфологик категориялары һәм синтаксик төзөлөшө тураһында белем биреү. Туған 929би9т материалдары ниге2енд9 укыусыларҙы башкорт фольклоры, яҙыусылары, шағирҙары, уларҙың төрлө темаларға арналған, балаларға төплө белем бирерҙәй, милли аң уятырҙай иң күренекле әсәрҙәре менән таныштырыу, тел һәм милләт, милли мәҙәниәт,тел һәм телмәр төрҙәре тураһындағы төшөнсәләр бирелә. Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла:

- «Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында» законы;
- Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» законы;
- «Башкортостан Республикаһы халыктары телдәре тураһында» законы;
- Башкортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» законы.

Программа кимәле: базис. Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәр2е4 5-9-сы кластары өсөн башкорт теленән эш программаһы.

Программаның йөкмәткеһе 3 йүнәлештә төзөлгән:

- балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үзәк бурыс;
- тел менән әҙәби материалдары бергә кушып өйрәнелә;
- лингвистик һәм әҙәби күренештәр, укыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу максатынан сығып өйрәнелә.

Максаттар һәм бурыстар:

- укыусыларҙа башкорт телендә һөйләгәндә, укығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу;
- аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙә күсереп, үз фекерҙәрен билдәлә кимәлдә үз аллы яҙыу күнекмәләрен булдырыу;
- башкорт телен өйҙә, йәмәғәт тормошонда, хеҙмәт процесында практик файҙаланырға өйрәтеү;
- башкорт телен практик өйрәнеүгә бәйләп, балаларҙы башкорт халқының тарихы, мәҙәниәте, сәнғәте, әҙәбиәте, милли йолалары, башкорт халқының күренекле шәхестәре, уларҙың эшмәкәрлеге, ижады һәм башҡалар менән таныштырыу, балаларҙы башкорт донъяһына алып инеү, башкорт халқына, үзгә йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Текстағы яңы һүҙҙәр, фразаларҙы аңлатыу, һүҙлек эше үткәреү мотлаҡ;
- Ғәҙәттә өлөшлөп, һайлап, ролдәргә бүлөп, сылбыр буйынса укыу, текстты магнитофон язмаһынан тыңлау, йөкмәтке буйынса һорауҙарға яуап биреү кеүек эштәр башҡарғанда, һүҙлек эше иғтибар үзгәндә тора;

- белемдәр тулыландырыла, темалар буйынса языусылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар уҡыу, диалог һәм монолог яҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә; Бишенсе-туғынсы кластарҙа башҡорт телендә уҙыу планында с919тт9р 8аны:

Уҙыу планында башҡорт теле предметының урыны

Башҡорт теле, д97л9т теле булараҡ, бишенсе, етенсе, туғынсы кластарҙа азнана икеш9р с919т; алтынсы, ҫигеҙенсе кластарҙа бер9р с919тк9 б7лен9. Б5т98е 278 с919т. (9 - сы класта уҙыу йылы - 34 азна, 5-8-се кластарҙа 35 уҙыу азна)

№ п/п	Класс	С919тт9р 8аны	Контроль 89м 72 аллы эшт9р 8аны	Диктанттар, иншалар, изложениялар 8аны
1	5	70	3	-
2	6	35	2	-
3	7	70	3	1
4	8	35	2	1
5	9	68	3	1

Узыусылар менән эш формалары: индивидуаль, т5рк5мд9р29, фронталь, уйындар аша.

Узыусыларҙы узытыу методтары: 5йр9те7, узытыу, практик эшл97.

Узыусыларҙы белемд9рен тикшереп алымдары: язма эшт9р (к7сереп языу, 8орау2ар1а яуаптар, 872лек диктанттары), тематик тикшереп, алдан 92ерл9п, д5й5мл9штереп.

Тикшереп т5р29ре: индивидуаль, т5рк5мд9р29, фронталь.

Узытыу барышының формалары: д9рес, экскурсиялар 7тк9ре7, к729те729р, уйындар.

Башҡорт теленән төрлө типтағы күнегүҙәр, тәржемә эштәре, һорауҙарға язма яуаптар, 3атмарлы 8орау2ар буйынса фекер алышыу айырым урын алып тора.

Эш программаһы биш узыу йылына т919йенл9нг9н.

Программаның т525л5ш5:

1. А4латма языу
2. Узыу предметын 5йр9не7 8525мт9л9ре
3. Узытыу предметының т5п й5км9ткә8е

Узыу предметын өйрәнеү һөҙөмтәләре

Т5п д5й5м белем биреп федераль д97л9т стандартында 3уйыл1ан талаптар буйынса башҡорт телен, д97л9т тел булараҡ, балалар т769нд9ге 8525мт9л9рг9 эй9 булып1а тейеш:

Шәхси үҫеш кимәле:

- баланы шәхес итеп үстереп кешелек сифаттарын тәрбиәләү;
- баланы үҙаллы үҫешкә камиллашыу оҫталығына өйрәтөү, Һөҙөмтәлә уҡымышлы, үҙеренен иленен, халкының киммәттәренә төшөнгән уны һанлаған һәм һаҡлаған, яҡлаған социум итеп формалаштырыуға башланғыс нигеҙ һалыу;
- баланы белем алыуҙы м919н97и асылын т5ш5н57е.

Метапредмет кимәле:

- әсәрҙәрҙе анализлау тексты өлөштәргә бүлөү, тасуирлау сараларын таба белеү һәм текстның төп фекерен асыҡлау;
- үҙендә фекерендә, уйынды әңгәмәһенә еткерә алыу;
- тирә-йүн, тәбиғәт менән гармонияла йәшәү ҡағиҙәләрен, ысулдарын үҙләштереп;
- йәмғиәттә тәртип һәм әхлаҡ ҡағиҙәләрен белеү;
- аңлы анализлау эшмәкәрлеген булдырыу;
- төркөмдәргә эшләүҙең әһәмиәтен аңлау һәм уларға эшләү тәртибен үҙләштереп.

Предмет кимәле:

- башҡорт телендә бөтә өндәре һәм хәрефтәрен ҡуллана белеү;
- өн менән хәрефтә айырыу;
- һүзгә өн анализы, ижек анализы яһау, калын һәм нәзек һузынҡылар, тартынҡыларҙы айыра алыу, уларҙы дөрөҫ әйтеү, шулар нигеҙендә һүзҙәр төҙөү;

Ужытыу предметының т5п йокматкеһе

У3ыу барышыны4 ойштороу формалары булып д9рес, лекция, дискуссия, экскурсиялар, т749р9к 56т9лд9р, презентациялар, уйындар, рефераттар, проектлау технология8ы тора.

Б7лек. Танышыу.

Темалар. Танышыу. Й9й2е ибк9 т5ш5р57. 72ем тура8ында.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Был б7лект9 у3ыусылар2ы4 у3ытыусыны ты4лау, уны4 9йтк9нен ишете7, 7229ре тура8ында 85л97е, диалог т5257е. *ин кем? Был кем? Исеме4 нисек? Х9лд9ре4 нисек? 8орау2арына яуап бир9 беле7. С9л9мл9ш9, хушлаша, р5хс9т 8орар1а, 19ф7 7тенерг9 5йр9не7. Тема (1 сентябрь – Белем к5н5. М9кт9п, у3ыу, белем алыу, тел 5йр9не7) башлыса «К52» тема8ы мен9н берг9 7релеп бара. Бер 7к ва3ытта, у3ыусылар2ы4 й9йге каникулды нисек 7тк9ре7е тура8ында 94г9м9 7тк9ре7, фекер алышыу2ар ойшторола. Был темалар1а 3а1ылышлы 87229р, 87269йл9нешт9р, 85йл9мд9р ибк9 т5ш5р5л9, 872лек запасын байытыу й989тен9н я4ылары 72л9штерел9.

Б7лек. М9кт9п.

Темалар. *аумы, м9кт9п тема8ы. Бе22е м9кт9п Заршылай. Я4ынан м9кт9пк9. М9кт9пк9 барабы2. *аумы, м9кт9п.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре.

М9кт9п, Ватан тура8ында 85йл97 89м кеск9й диалог т5257. *7р9тт9р, диалогтар, текстар, ши1ыр2ар мен9н эшл97,7229рене4 бурыстары тура8ында 85йл97 89м диалогтар т5257. Был тема тыныслы3, дублы3, Тыу1ан ер, ту1ан ил тема8ы мен9н берлект9 бара. *9р тема буйынса у3ыусы 85йл9й, а4лата белерг9 тейеш. У3ыусыны4 72 м9кт9бе тура8ында тулы м91л7м9тле булыуы т5п урынды бил9й. &2е у3ы1ан м9кт9пте4 тарихы, данлы3лы кешел9ре ха3ында

Тема. Мэктэпкэ барабыз.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре.

Был тема буйынса т769нге класта үтелгэндэрзе кабатлау, һүзлек байлыгын арттырыу. Тема буйынса эзмэ-эзлекле һөйлэмдэр төзөтөү, кыска ғына хикәйә төзөргә өйрәтөү. Текст өстөндә эшләү, план төзөү, план буйынса һөйләү. Мэктэп, класс торошо һ.б. хаһында әңгәмәләр ойштороу. Белем, китап тураһында мәкәлдәр койоу. 5-6 класта үтелгэндэрзе искә төшөрөү. һөйләмдә һүззәр тәртибе. Өндэрзе дөрөс әйтеү.

Б7лек. К52.

Тема. Көзгө эштәр һәм көзгө күренештәр.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре.

Көзгө үзгәрештәрзе бергәләп күзәтеү, кешеләрзең көзгө хезмәтен күзәтеү. Темаға кағылышлы текстар укыу. Муллык, хезмәт тураһында мәкәл, әйтемдәр менән танышыу. һынамыштар укыу. Синтаксис. Максаты буйынса һөйләм төрзәре. Логик баһым. Исем менән кылымды кабатлау.

Б7лек. Ш9хси гигиена.

Темалар. Гигиена тема8ы. Кеше. Т9н а1залары. Ш9хси гигиена. Кейем-8алым.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре.

Т9н 5л5шт9ре, дауахана, дарыухана, 8аулы3 тура8ында 85йл97,7телг9н 87229р2е ибк9 т5ш5р57, т9ржем9,8орау2ар1а яуап, к7сереп я2ыу. Кешене4 т9н а1залары, эске органдарыны4 атамаларын беле7 мен9н берг9 ш9хси гигиена, к5н т9ртибе, 8аулы1ы мен9н берлект9 алып барыла. Кешег9 8ау-с9л9м9т булыу 5с5н ним9 эшл9рг9 к9р9клек тура8ында 94г9м9л9р 7тк9ре7, 969р29р у3ыу2ы ла ойшторор1а к9р9к. Прозаик 89м поэтик 969р29р2е тасуири у3ыу.

Б7лек. Йыл ми2гелд9ре.

Темалар. Я4ы йыл мен9н. Бе2 3ышты ла яратабы2. 3ыш дауам ит9. Й9мле я2, 8а1ынды3 сине. Бына та1ы я2 килде. Я2 етте. Я2 кил9.Я21ы эшт9р.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. К52,3ыш, я2, й9й тура8ында 85йл97. Йыл ми2гелд9рен айыра беле7, 85йл9мд9р, текстар, диалогтар т5257.Нинд9й?Засан? Зай8ы?8орау2арына яуап бире7.

Хе2м9т тема8ы.Хе2м9т т565-х5рм9т. Ауыл тормошо. Йыл ми2гелд9ре, 89р йыл ми2гелен9 хас 72енс9лект9р мен9н таныштырыу. Т9би19т к7ренешт9рен к729т9 89м ал1ан т9ьбораттар2ан сылып 85йл9й беле7. Йыл ми2гелд9рен, 89р ми2гелг9 Заралан ай исемд9рен д5р56 9йт9 89м телм9р29 Зуллана беле7.

Фекер2е, хисте, эоцияны са1ылдырыу2а 89м формалаштырыу2а 8722е4 ролен а4лау; 72 лексиконы4ды ки49йте7; 8722е телде4 баш3а бер9мект9рен9н айырыу; баш3орт телене4 872лек запасын классификациялау принцибыны4 т5п принциптарын беле7.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре.

*орау2ар1а яуап, к7сереп я2ыу, 87229р2е4 т9ржем98ен беле7. Тыу1ан илг9 хе2м9т ите72е а4лау. Базсалалы эшт9р тура8ында 85йл97. Кроссвордтар т5257. Кеше тормошонда хезмәттең роле, тигән темаға әңгәмә короу. Данлыклы хезмәт ветерандары менән орашыу ойштороу. Укыусыларға ниндәй һөнәр окшауы тураһында һөйләтеү, яңы мәғлүмәттәр биреү. һөнәрҙәр тураһында шиғырҙар, хикәйәләр укыу. Хезмәт , һөнәрҙәр тураһында мәкәлдәр өйрәнеү. Ябай һөйләм. һөйләмдең баш киҫәктәре. Эйә менән хәбәрҙең ярашыуы. Юклыҡ, булмағанлыҡ төшөмсәләре.

Б7лек. Баш3ортостан.

Темалар. %ф5 - Баш3ортостанды4 баш Зала8ы. Баш3ортостан ере буйлап. Баш3ортостанды4ды бел98е4ме? Баш3ортостан буйлап с9й9х9т. Салауат Юлаев-баш3орт хал3ыны4 милли батыры. Ай Уралым, Уралым. Баш3ортостан йыл1алары, к7лд9ре. Экология м9сь9л98е. Баш3ортостан театр2ары.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Ту1ан ил-Баш3ортостан, Залалар, ауылдар тураһында 85йл9мд9р, текстар т5257. Ши1ыр2ар тасуири у3ыу, ятлау, 87р9тт9р т5ш5р57. Өфө ҡалаһы, уның үткәне, бөгөнгөһө тураһында әңгәмә үткәреү. Уның иҫтәлекле урындары тураһында һөйләшеү, һүрәттәр ҡарау. һөйләм телмәрен үстәреү. Рефераттар язғырыу һәм уны класс алдында ҡыҫкаса һөйләтеү кеүек эштәр ҡулланырға мөмкин. Башҡорт ҡылымдарының төҙөлөшө. Барлыҡ төшөмсәһе һәм уның бирелеше. У3ыусылар2ы 7229ре й9ш9г9н республиканы4 7тк9не, б5г5нг585, кил9с9ге мен9н таныштырыу т5п ма3сат булып тора. Республика тураһында улар тулы м9л7м9тле булыр1а тейеш. Быны4 5с5н "Баш3ортостан" тема8ы буйынса т93дим ителг9н материалды4 тулы 89м тарихи я3тан д5р5б са1ылдырыуына и1тибар итерг9 к9р9к. У3ыусы а4ына 72е й9ш9г9н ер2е4 – Баш3ортостанды4 тарихы, уны4 байлы1ы, к7ренекле ш9хест9ре 8.б. ха3ында бер б5т5н тыу2ырыу 89м ул турала 85йл9й беле729рен9 5лг9ше7. Баш3ортостан тураһында 85йл9г9нд9 фактик материалдар1а таяныу м58им, шуны4 5с5н д9рест9 бик к7п к7рг92м9лек, тарихи м9л7м9тле ҡитаптар, таблицалар, ҡарталар 3улланыу к9р9к буласа3.

%ф5 – Баш3ортостанды4 баш Зала8ы. %ф5 Зала8ы, уны4 7тк9не 89м х92ерге8е тураһында 94г9м9 7тк9ре7. %ф5 Зала8ы буйлап телд9н с9й9х9т. %ф5 Зала8ыны4 ибт9лекле урындары тураһында 85йл9ше7.

Б7лек. Салауат Юлаев – халқыбыздың милли батыры.

Темалар С.Юлаев. Тыу1ан илем. В.Сидоров. Салауаттың туғандары. Б.Вәлид. Салауат маршы. А.А.Кузнецов. “Салауаттан һорау алыу”. Б.Рафиков. Эйәрле ат. Өзөк. С.Юлаев 89йк9ле тураһында белешм9. Палдискиза Салауат музейы тураһында белешмә.
Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. С.Юлаевтың биографияһы, ижады менән танышыу. Уның шиғырҙарын ятлау, шиғырҙарының һаҡланыу тарихы тураһында әңгәмә ойштороу. С.Юлаевтың тормошо, батырлығы, ижады тураһында укыусыларҙан төрлө ижади эштәр эшләтеү, һүрәттәр төшөрөү, инша язу, стенгәзит сығарыу.

Б7лек. Ай Уралым, Уралым...

Темалар. Р.Бикбаев. Уралыма. По Ф.Фениной. Мой край родной. М.Кәрим. Думы о Родине Р.Ниғмәтуллин. Башҡортостан. З.Биһшева. Йәшәү-бәхет. Р.Бикбаев. Уралыма. А.Игебаев. Башҡотостан – илгенәм.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Башҡортостан, уның үткәне, бөгөнгөһө хаҡында әңгәмә үткәреү. Республикабыздың күренекле урындары менән таныштырыу. Йәйге тәбиғәтте күзәтеү, ололардың

һәм балаларҙың йәйге эштәре тураһында диалог һәм монологтар төҙөү. Т769нге класта үтелгәндәрҙе кабатлау. Тыулан илг9 85й57 той1080 т9рби9л97.

Аралашыу м929ни9тене4, кеше тормошонда коммуникатив белемде4 ролен а4лау; телд9н 89м я2а телм9р2е4 т5п 72енс9лект9рен беле7, коммуникатив у4ыш8ы2лы3тар2ы4 т5п с969бе 89м улар2ы х9л ите7 юлдары.

Б7лек. Ҡыш дауам ит9.

Темалар. Ф.Рәхимғолова. Ҡыш. Ш.Бабич. Кем өсөн? Ш.Бабич. Ҡышкы юлда. Р.Вәлиева. Ҡышкы Нардуған. Р.Шәкүр. Өр-яңы йыл тыуа.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Ҡыш мизгеле тураһында белгәндәрҙе системалаштырыу, һүзлек байлығын арттырыу кеүек эштәр ентекле алып барыла. Ҡыш тураһында текстар, шиғырҙар, мәкәлдәр, ынамыштар укыу яңы йылға бағышланған йырҙар, мәкәл һәм әйтемдәр. Яңы йыл менән ютлау откыртканы язырға өйрәнеү. Укытыусы һайлаған текст буйынса изложение языу. Үтелгәндәрҙе кабатлау. Әйә менән хәбәр араһында Һызык.

Б7лек. !аил9. 72ем тура8ында. Исеме4 матур, кемд9р 3уш3ан?

Темалар. !аил9. 72ем тура8ында. Исеме4 матур, кемд9р 3уш3ан?

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Тема буйынса 85й97, диалогтар т5257, иңша, текстар я2ыу. !аил9л9ге б5т9 кешел9р2е атай беле7, 85й57, ихтирам ите7. Кем булып...? 8орау2арына яуап бире7, 85н9р29ре тура8ында 85й97. Темала б9йле 969р29р у3ыу. Бирелг9н текстар2ы эст9н, 3ыс3ырып, ти2, тасуири, а4лы у3ыу. Шиғырҙар өстөндә тасуири укыу күнекмәләре үткәреү. Өкиәттәрҙең һәм хикәйәнең йөкмәткеһен үзләштереү, уларҙа дуҫлыҡ, хеҙмәт теманың сағылышын карау. Образдарға характеристика биреү. Яңы һүзәр үзләштереү. Теманы 72л9штере7 барышында у3ыусы 72е тура8ында 85й9р9 5йр9нер9 тейеш. У3ыусы1а 72ене4 1аил9 а1залары, я3ын ту1андары тура8ында м91л7м9т бир9 алыуын да к72 у4ында тотор1а к9р9к. Уны 72ене4 б5г5нг5, кил9с9к пландары, уй-хыялдары менән урта3лаша белерг9 5йр9те7.

Б7лек. Дублы3.

Темалар. Мине4 дубтарым. Дублы3 392ерен бел. Дубы4, 9хир9те4 кем?

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Дубы4, 9хир9те4 кем? Уны4 исеме нисек? У1а нис9 й9ш? Ул ним9 ярата? 8орау2арына яуап бире7, 8орау2ар яр2амында текстар, диалогтар т5257. Ши1ыр2ар ятлау, йома3тар, ребустар сисе7, к7неге729р эшл97. Өсәрҙәрҙә Дублы3 тема8ыны4 бирелешен асыҡлау. Шиғырҙарҙы тасуири итеп укыу күнекмәләре үткәреү. Хикәйәләрҙең йөкмәткеһен үзләштереү, һөйләргә өйрәнеү, кысҡырып, дәрәжә интонация менән укыу күнекмәләре үткәреү. Өсәрҙә ысын дуҫлыҡтың сағылышын карау, дуҫлыҡ тураһында әңгәмә ойшоу. Баш3ортостан Республика8ында1ы к7п милл9тт9р2е4 дуб й9ш97е, Халы3тар дублы1ы тура8ында текстар у3ыу, 94г9м9 ойшоу. Кешел9р ара8ында1ы м5н9с9б9т, ысын дублы3ты4 2ур м919н9г9 эй9 булыуы, уны 8а3лай беле7. Б5й5к ш9хест9р тормошонан, к5нд9лек тормоштан алын1ан к7ренешт9р менән б9йл9п алып барыу. Был тема буйынса баш3орт халы3 ижады жанр2арында 3улланыу Зарала.

Тема. Мине уратып ал1ан донъя.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Хайуандар, 3оштар, урман, т9би19т, 8ауа торошо тура8ында т5рл5 м91л7м9т бире7, алыу, улар1а Зарата 85й57, ихтирам ите7.

Б7лек. Байрамдар.

Темалар. Я4ы йыл байрамы, Атай2ар байрамы. *иге2енсе март-Затын-3ы22ар к5н5. Я2 байрамдары. Тыулан к5н. Баш3орт милли аштары.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Т5рл5 байрамдар тура8ында 85й97, тел9кт9р тел97, ши1ыр2ар 85й97, йыр2ар йырлау, 87р9тт9р т5ш5р57, 3отлау откырткалары я2ыу.

Темалар. Я2ыусылар, ар2а3лы ш9хест9р. С9н19т обталары.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Баш3ортостаныбы22ы4 к7ренекле ш9хест9рен беле7. Я2ыусылар2ы4 969ре менән танышыу, ятлау, 87р9тт9р т5ш5р57. К7ренекле ижад кешел9ре, с9н19т 98елд9ре тура8ында у3ып а4лау, улар тура8ында 85й9й беле7. Улар тура8ында материалдар йыйыу, альбом, стендтар эшл97, урында1ы материал буйынса кис9л9р 7тк9ре7. (69р2е4 жанрын билд9л9й беле7.

Тема. Йәмле яз, һағындык һине.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Яз мизгеле тураһында белемдәрҙе системалаштырыу. Язғы байрамдар- 1 Май һәм Еңеү байрамы тураһында һөйләшеү. Язғы тәбиғәт күренештәре, коштарҙы каршылау, бакса эштәре тураһында әңгәмәләр үткәреү. Тултырыусы.

Тема. Без йондоҙар булып ҡайтырбыз.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Башҡорт халқының Бөйөк Ватан һуғышындағы ҡаһарманлығы. Ветерандарға, батырҙарға ҡарала ихтирам, ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү. Данлыҡлы кешеләр менән кисәләр, орашыулар ойоштороу. Хәл. һүҙлек менән эш күнәк мәләре үткәреү.

Б7лек. Й9й.

Темалар. Йомарт й9й. Й9мле й9й. Й9й2е Заршылайбы2.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Шиғырҙа йәйге тәбиғәттең тасуирланыуы. Үсемлектәрҙең, бөжәктәрҙең тормошон күҙәтеү. Йәй, йәйге каникул, йәйге эштәр тураһында әңгәмәләшеү, ижади эштәр башкарыу. Тасуири укыу күнәкмәләре. Хикәйәләрҙең йөкмәткеһен үзләштереү, образдарға характеристика биреү, язма эштәр эшләү. Йәйге тәбиғәткә экскурсия ойоштороу.

Баш3орт теленд9 72-ара аралашыр1а, фекер й5р5т5рг9 5йр9те7 эше узыусылар1а 87229р2е4 д5р56 9йтелешен, улар2ы4 а4лат3ан м919н98ен т5ш5нд5р57 мен9н ген9 сикл9нм9й, 9 87229р2е бер бере8е мен9н б9йл9п, 9йтерг9 тел9г9н фекер2е д5р56 итеп т525лг9н 85йл9мд9р аша тейешле ситуацияла 94г9м9сег9 еткер9 беле7 89л9тен формалаштырыу2ы 72 эсен9 ала. Тыныслы3 тура8ында 94г9м9л9ше7. Текст 56т5нд9 эш, хик9й9не4 й5км9тк98е 56т5нд9 эш. Ши1ыр2ы4 й5км9ткә8ен тикшереп анализлау, ми2гелд9р2е билд9л97. Телм9р 76тере7. *7р9т буйынса эш. Тәбиғәт тема8ы. Экология проблема8ы. К7ренкле ш9хест9р. Баш3ортостан тура8ында м91л7м9т. Баш3орттар Зай2ан килеп сы33ан. Легендалар узыу. Баш3орт халы3 йыр2ары мен9н танышыу. Тыуған ил, Ватан тураһында мәкәлдәр 5йр9не7. Йыл ми2гелд9ре буйынса 94г9м9л9ше7,3ышкы байрамдар, спорт тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т. Тыу1ан ил, хе2м9т, икм9к, дублы3 тура8ында м939лд9р2е тикшере7. Донъяла иң кәзерле кеше тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т ите7. Шифалы а2ы3тар тура8ында 94г9м9л9ше7. Ши1ыр2ы4 й5км9ткә8ен тикшереп анализлау, ми2гелд9р2е билд9л97. Автор2ы4 кеше 17мерене4 7те7е тура8ында 87р9тл97.

Баш3орт теле.

Темалар.Баш3орт телене4 72енс9лекле 5нд9ре.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. 7телг9нд9р2е Забатлау. %нд9р 89м х9рефт9р. 72енс9лекле 5нд9р2е4 д5р56 9йтелеше. *у2ын3ы 5нд9р. Н92ек, Залын 5нд9р. Улар2ы4 д5р56 9йтелеше. Баш3орт теленд9ге 72енс9лекле 8у2ын3ы 89м тартын3ы 5нд9р29 д5р56 Зуллана беле7. *5йл9мде4 тамамлан1ан уй2ы белдере7ен а4лау 89м практикала Зулланыу.

Тема. Тел буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Фонетика һәм орфоэпия. Өн һәм хәрәф. Башҡорт теленең өндәр системаһы. Уларҙы белдергән хәрәфтәр. Башҡорт теленең өндәр системаһын рус теленең өндәр системаһы менән сағыштырыу. Башҡорт теленең үзенсәлекле өндәре, уларҙы белдергән хәрәфтәр. Һузынҡы һәм тартынҡы өндәр. Һузынҡы өндәр, уларҙың һаны һәм әйтелеше. Башҡорт телендәге һузынҡы өндәрҙең әйтелешен рус телендәге һузынҡы өндәрҙең әйтелеше менән сағыштырыу. Фонетик күнегеүҙәр эшл97. Тартынҡы өндәр, уларҙың һаны һәм әйтелеше. Башҡорт телендәге тартынҡыларҙың әйтелешен рус телендәге тартынҡыларҙың әйтелеше менән сағыштырыу. Башҡорт телендәге к-г, һ-х, н-ң, с-с, з-з тартынҡыларының дөрөс әйтелешенә күнәкмәләр үткәреү, фонетик күнегеүҙәр эшләү.

Тема.Телмәр ағышында өндәрҙең бер-береһенә йөгөнтөһө. Тартынҡы өндәрҙең үзгәреше. Башҡорт теленең канундарына ярашлы һөйләү күнәкмәләре үткәреү.

Тема. Башҡорт телендә сингармонизм. Башҡорт телендә сингармонизм, укыусыларҙы уларҙың төрҙәре менән таныштырыу. Фонетик күнегеүҙәр эшл97. Башҡорт телендә ижектер. Ижектерҙең төрҙәре. Башҡорт һәм рус телдәрәндеге ижектерҙе сағыштырыу. Һүзәрҙе юлдан-юлға күсереү ҡағиҙәләре менән танышыу.

Тема. Башҡорт телендә һүзәрҙең тамыры, ялғаулар тураһында төшөмсә биреү. Тамырға ялғау кушканда һүзәрҙең мәғәнәһе үзгәрәүен күҙәтеү, күнегеүҙәр эшләү.

Башкорт һәм рус телендә интонация һәм уның төрҙәре, төп өлөштәре: логик басым, пауза, фраза басымы, телмәр мелодикаһы, тойғо басымы.

Тема. Башкорт һәм рус телдәрендә интонацияның үзенсәлектәрен асыклау. Башкорт телендәге ябай һөйләмдәргә дөрөс интонация менән укырға өйрәтәү күнекмәләре биреү. Башкорт теленең һүзлек байлығы, уның сығанактары. Төп башкорт һүзҙәре һәм үзләштерелгән һүзҙәр. Бер мәғәнәле һәм күп мәғәнәле һүзҙәр. Һүзҙәрҙең күсмә мәғәнәлә кулланылыуы. Башкорт телендә нығынған һүзбәйләнештәр, улар аңлаткан мәғәнәне асыклау. Нығынған һүзбәйләнештәргә һүзҙәр менән сағыштырыу, алмаштырыу күнегеүҙәре. Нығынған һүзбәйләнештәргә телмәргә ролен билдәләү. Башкорт һәм рус телендәге һүзбәйләнештәргә сағыштырыу, тәржемә итеү, улар менән һөйләмдәр төзөү.

Тема. Башкорт телендә һүзьяһалыш. Һүз составы. Башкорт теленең агглютинатив тел булыуына күнегеүҙәр. Тамыр. Нигез. Ялғаузар. Ялғаузарҙың төрҙәре: һүз һәм төр яһаусы ялғаузар, үзгәртеүсә ялғаузар. Ялғаузарҙың варианттары менән практик таныштырыу, ул варианттарҙың барлыкка килеү сәбәптәрен аңлатыу, практик күнегеүҙәр башкарыу. Рус теленән үзләштерелгән бер төркөм һүзҙәргә ялғау кушканда һүз аҙағындағы тартынҡы өндөн төшөп калыуын, йәки һузынҡылар өстәлеүен практик үзләштереү. Ялғаузар кушканда кайһы бер һүзҙәргә өндәрҙең сиратлашыуы. Практик танышыу. Башкорт һәм рус телдәрендәге һүзьяһалыш юлдарын асыклау, уларҙың окшашлығы һәм айырманын билдәләү: тамыр һүз, яһалма һүз, кушма һүз. Кушма һүзҙәргә дөрөс язылышын үзләштереү, иштә калдырыу, нығытыу буйынса практик эштәр башкарыу.

Тема. Башкорт теле буйынса йыл буйына үтелгәндәргә кабатлау. Бәйләнешле телмәр үстөрөү. Орфоэпик кағизәләргә дөрөс кулланыуға, текстты интонация менән укуға күнегеүҙәр. Эш кағыздары төрҙәренән белешмә биреү. Хат язырға өйрәтәү.

Тема. Бабым. БашЗортса 87229р29 бабым. Рус 87229ренд9 бабым. БашЗорт теленд9 бабымды4 72енс9лект9ре. Башкорт телендә басым, уның үзенсәлектәре. Басымдың һуңғы ижеккә төшөүе һәм ялғау кушкан һайын күсә барыуы. Башкорт һүзҙәрендәге һәм рус теленән һуңғы осорҙа үзләштерелгән һүзҙәргә басымды сағыштырыу. **Эшм9к9рлектә4 т5п т5р29ре.** Бабым т5ш5нс98е мен9н танышыу, башЗортса 87229р29 бабымды4 3уйылышын т5ш5н57 89м телм9р29 3улланыу. *орау 87229рен9 бабымды д5р56 3уйыу. Рус 87229ренд9ге бабым мен9н салыштырыу 89м 8ылымта яһау. *7229р2е ижект9рг9 б7ле7 89м бабымын билд9л97.

Тема. Алфавит. БашЗорт телендә4 алфавиты. БашЗорт телендә4 72енс9лектә 5нд9ре. БашЗорт х9рефт9ре. **Эшм9к9рлектә4 т5п т5р29ре.** У3ытыусыны ты4лау, уны4 9йтк9нен ишете7. БашЗорт 5нд9рен д5р56 9йтелешен Забатлау,9йте7, улар ишетелг9н 87229р2е табыу. Я2ма к7неге729р башЗарыу, х9рефт9р2е4 я2ылышын Забатлау. Ты4лап а4лау.

Б7лек. Морфология.

Тема. Исем. Предметты белдере7се 87229р. Я41ы2лы3, урта3лы3 исемд9р. Предметты белдере7се 87229р2е4 берлек 89м к7плек м919н98енд9 киле7е. Предметты4 билд98ен белдере7се 87229р. Исемд9р2е4 килеш мен9н 72г9реше. Килешт9р2е4 м919н9л9ре. Исемд9р2е4 эй9лек заты мен9н 72г9реше. Эй9лек затыны4 м919н98е.

Тема. Сифат. Предметты4 билд98ен т5рл5 ми3дар2а белдере7се 87229р. Сифатты4 85йл9мд9ге м919н98е. Сифат д9р9ж9л9ре

Тема. Зылым. Эште,х9р9к9тте белдере7се 87229р. Зылымдар2ы4 м919н9 72енс9лект9ре. Берлек 89м к7плек, ва3ыт м919н9л9рен белдере7се саралар.Зылымды4 8ан, зат мен9н 72г9реше, барлы3-ю3лы3та киле7е.Уны4 заман м919н9л9ре. Заманды к7р89те7се саралар. Зат, 8ан, заман, барлы3-ю3лы3 м919н9л9ре.

Эш-х9р9к9тте белдере7се 87229р2е4 башЗарылыу ва3ытын х92ер,элек, алда, 85йл97сене4 ша8ит булыу-булмауын а4лау 89м телм9р29 д5р56, урынлы 3улланыу. Эш-х9р9к9тте белдере7се 87229р2е4 берлект9 й9ки к7плект9 киле7ен билд9л97 89м практикала 3улланыу.*7229р2е4 лексик м919н98ен а4латыу, 87229рг9 д5р56 8орау 3уйыу. Лексик м919н98е я1ынан 87229р2е т5рк5мл97.

Тема. *ан. Предметты4 и69бен, эште4 билд98ен белдере7се 87229р. Предметты-кешене к7р89те7се 87229р. *андар2ы4 т5рк5мс9л9ре. *андар2ы4 89м улар2ы4 ялау2арыны4 д5р56 я2ылышы

Тема. Алмаш. Зат алмаштарын зулланыу.

Тема. Р97еш. Р97еште а4лат3ан м919н9л9р

Тема. Яр2амсы 87229р. Яр2амсы 87229р,улар2ы4 м919н9л9ре, 85йл9мд9ге роле. Яр2амсы 87229р,улар2ы4 м919н9л9ре,89м телм9р29ге роле.

Тема. Ымлы3тар. Улар2ы4 м919н9л9ре 89м телм9р29ге роле.

Тема. *5йл9м. Йыйна3 89м тар3ау 85йл9мд9р. *5йл9мде4 баш 89м эй9рс9н ки69кт9ре. *орау,х9б9р, 5нд97 85йл9мд9р.Улар2ы4 телм9р29ге 989ми9те. Баш3орт теленд9 85йл9м ки69кт9рене4 киле7 т9ртибе. Ти4 ки69кт9р турабында практик белешм9л9р. Ябай 89м Зушма 85йл9мд9р. Улар2ы4 телм9р29ге 989ми9те.

*орау, х9б9р, 5нд97 85йл9м турабында фекер й5р5т57 89м д9реслект9 бирелг9н 3али29 мен9н са1ыштырыу, т5рл5 85йл9мд9р т5257, м919н97и 5л5шт9рг9 б7лерг9 5йр9не7.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Башкортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрен аңлау һәм үزلәштереү; бәйләнешле текст менән эш итә белергә өйрәтеү. Укыусыларзы башкорт әзәби телендә дөрөс һөйләшергә, өйзә, йәмәғәт урындарында, хезмәт процессында башкорт әзәби телен практик файзаланырға өйрәтеү. Башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса белем һәм күнекмәләр биреү. Башкорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарзы, әзәби китаптарзы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү. Үз фекерендә билдәле кимәлдә бәйләнешле итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу. Телдә өйрәнеү барышында балаларзы башкорт халкының фәһемле тарихы, бай мәзәниәте, сәнғәте, әзәбиәте, башкорт йолалары, күренекле шәхестәре, тыуған илдең тәбиғәте менән таныштырыу, уларзы башкорт донъяһына алып инеү, башкорт халкына, уның теленә, үзе йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Бөтә һаналғандарға таянып, рус һәм башкорт телдәрен, әзәбиәтен өйрәнеү нигезендә, балаларза туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү.

Ужытыу предметының йөкмәткеһе

5 класс

Баш3орт теле (70 с919т)

Темалар. *аумы, м9кт9п. 7телг9нд9р2е Забатлау. !. Рамазанов. Й9ш9, тыу1ан ерем. %н 89м х9рефт9р2е Забатлау. Этикет 87229р. У-7, w 5нд9ре. Ф. !569й2уллина. Р9йф9 м9кт9пк9 бара. Н92ек,3алын 8у2ын3ылар. Контроль эш. Ш7лг9нташ м9мерй98е. Хаталар 56т5нд9 эш. Р.Солтанг9р9ев. Ша1ир. Исем. *5н9р29р. Исемде4 к7плек ялауы. Т5рл5 халы3 балалары. *5йл9мд9 87229р т9ртибе.72ем турабында. Исемд9р2е4 килеш мен9н 72г9реше. Юлда 8а3 бул. Исемд9р2е4 килеш мен9н 72г9реше. Йыл ми2гелд9ре. һөйләмдә һүзәр тәртибе. Е22е4 1аил9. Я41ы2лы3 исемд9р. Я4ы фатир. Урта3лы3 исемд9р. Баш3ортостан йыл1алары. Я41ы2лы3, урта3лы3 исемд9р. Мине4 к5н режимым. 3ылым турабында т5ш5нс9. Баш3ортостан символдары. Сифат. Баш3а халы3тар ш9ж9р9 я1анмы. Амаш. Йыл ми2гелд9ре. *орау алмаштары. Бе2 т9би19т мен9н берг9. Тартын3ылар2ы4 сиратлашыуы.3оштар-бе22е4 дубтарыбы2. 3ылым. К52-р9ссам. К7р89те7 алмаштары. *ынамыштар. Билд98е2лек алмаштары.3ыш язынлаша. Билд9л97 алмаштары. Л. Толстой.Ббай мен9н 8ыу ин98е. Ю3лы3 алмаштары. Баш3ортостанды бел98е4ме? Баш3ортостан-дублы3 иле. Зушма исемд9р. Баш3ортостан символдары, байрамдары. *ан. Баш3ортостаныбы22ы4 тыу1ан к5н5. Зушма 8ан. Зурай- к7п йыллы3 76емлек. Кем? Ним9? 8орау2ары. Салауат Юлаев-баш3орт хал3ыны4 милли геройы. А1и2ел-Баш3ортостанды4 и4 2ур йыл1а8ы. Контроль эш. Тест эшл97. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. Кеше. Т9н азалары. Алмаш. Ш9хси гигиена. 3ылым. Дарыу 7л9нд9ре. Тартын3ылар2ы4 сиратлашыуы.3ыш байрамдары. *5йл9мд9 87229р т9ртибе.3ыш3ы уйындар. Н92ек 8у2ын3ылар. !инуар-и4 8ыуы3 ай. 3алын 8у2ын3ылар. А2ы3-т7лек. Магазинда. Исем. Кейем-8алым. Магазинда. Нис9? К7пме? 8орау2арын 72л9штере7. Магазин. %й. Ба2ар. 3ылым. Й9шелс9л9р. Нинд9й? 8орауын 72л9штере7. Емешт9р. Зай2а? 8орауын 72л9штере7. Баш3орт балы. Синонимдар. Икм9к 7тк9н юл. Антонимдар. Затын-3ы22ар байрамы. Сифат. Тыу1ан к5н. 3ылым. Эш б5тк9с уйнар1а ярай. М939лд9р. Я2 етте. Омонимдар.3оштар Засан Зайта? *андар.

3оштар-бе22е4 дубтарыбы2. Баш3орт телене4 72енс9лекле 5нд9ре. Я2 байрамдары. Нинд9й? 8орауын 72л9штере7. Муса Г9р9ев- Советтар Союзы геройы. *ан. В. Исха3ов. Ми2ал 89м малай. Кем? Ним9? 8орау2ары. Я21ы эшт9р. Эш Зоралдары.Занатлы яр2амсыларыбы2. Р.

Нурм5х9м9тов. Эшт9н 8у4 картина8ы буйынса эш. Я21ы с9ск9л9р. Р97еш. С. (либаев. *аумы, й9й. Алмаш. Контроль эш. 3у21ала3, йуа байрамы. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. (. Чаныш. 3ошто4 17мере-йырында. *андар тема8ын Забатлау. Май байрамдары. Яр2амсы 872 т5рк5мд9ре. Т9би19тте 8а3лау 3а1и29л9ре.72 аллы 872 т5рк5мд9ре. Май айы. Терк97ес. Урманда. Б9йл97ес. *абантуй-я21ы хе2м9т байрамы. Ки69кс9. Йом1а3лау д9ресе.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре: башкортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрен аңлау һәм үزلәштереп; бәйләнешле текст менән эш итә белергә өйрәтөү.

Башкорт халык ижады темаһын киңәйтөү, укыусыларҙың белгәндәрен тулыландырыу, һүз байлығын, һөйләү телмәрен үстөрөү максат булып тора. Күберәк игтибарҙы текстты аңлы кабул итөү һәм йөкмәткеһен һөйләй белеүгә йүнәлтөү. Бында башкорт халык әкиәттәре башка т5рл5 жанр2ар2а 5йр9нел9. Уларҙың айырмаһын билдәләп үтөү кәрәк. Кеше исемдәренән башка тау, ер, һыу атамалары менән берлектә алып барыла. Исемдәрҙең мәғәнәһе, уның кеше холок-фигеленә тәъсир итөүе. Данлыҡлы кешеләрҙең исемдәренә бәйләп, төрлө тарихи вақиғалар һөйләү, әсәрҙәр укыу. Атамалар буйынса легендалар, риүәйәттәр укыу ҙа дәрестәрҙе ҡыҙыҡлы, мауыҡтырғыс итеп үткәреүгә ярҙам итәсәк.

6 класс

БашЗорт теле (35 с919т)

Темалар. Белем байрамы. Я.Колмой «Мәктәп». Фонетика, графика. Белеме бар2ы4-392ере бар. Тартын3ылар2ы4 сиратлашыуы. Контроль эш. Фай2алы эшт9р. Исемд9р2е4 килеш мен9н 72г9реше. Хаталар 56т5нд9 эш. А2на к5нд9ре. Н92ек 8у2ын3ылар. Бе2 м9кт9пт9. Залын 8у2ын3ылар. С9ск9л9р. Килеш ялау2ары. БашЗортостан ере буйлап. БашЗорт теленд9 эй9лек т5ш5нс98е. Салауат Юлаев тураһында. Эй9лек зат ялаулы исемд9р2е4 килеш мен9н 7г9реше. Ф. Ф9т3уллина. Мин батыр. Сифат тураһында т5ш5нс9. БашЗортостанды4 фай2алы 3а2ылмалары. %ф5- БашЗортостанды4 баш Зала8ы. 3оштар. Сифат. Зышлаусы 3оштар. Сифат д9р9ж9л9ре. БашЗортостан символдары. А28ытыу д9р9ж98е. *5йл9й тарих битт9ре. Синонимдар. Китап-белем шишм98е. Антонимдар. 3ы2ыл китап. Омонимдар. Юл й5р57 3а1и29л9ре 89м там1алары. Р97еш. Р97еш д9р9ж9л9ре. К7неге729р эшл97. Почта. Телеграф. 3ылым. Телефон.3ылым 85йк9лешт9ре. 3ыш дауам ит9. Х969р 85к9леше. Байрамдар. Х969р 85йк9леше- 7тк9н заман. Кейем-8алым. Кил9с9к заманы. Дублы3 392ерен бел. 3ылымды4 шарт 85йк9леше. Тыу1ан к5н. Я41ырау, 8а4ырау тартын3ылар.

БашЗортостан йыл1алары, к7лд9ре. Экология м9с9л98е. Халы3 к729те729ре. 3ылымды4 тел9к 85йк9леше. БашЗортостан таштары. *ан тураһында т5ш5нс9. Ябай 89м 3ушма 8андар.К7неге729р эшл97. Бына та1ы я2 килде. Р9т 8андары. Контроль эш. Й9шел аптека. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. Урман 3а1и29л9ре. 3оштар Засан Зайта. Йом1а3лау д9ресе.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Башкортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрен аңлау һәм үزلәштереп; бәйләнешле текст менән эш итә белергә өйрәтөү. Укыусыларҙы башкорт әҙәби телендә дөрөс һөйләшергә, өйзә, йәмәғәт урындарында, хезмәт процессында башкорт әҙәби телен практик файзаланырға өйрәтөү. Башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса белем һәм күнекмәләр биреп. Башкорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы, әҙәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреп. Үз фекереңдә билдәле кимәлдә бәйләнешле итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу. Телдә өйрәнеү барышында балаларҙы башкорт халкының фәһемле тарихы, бай мәҙәниәте, сәнғәте, әҙәбиәте, башкорт йолалары, күренекле шәхестәре, тыуған илдең тәбиғәте менән таныштырыу, уларҙы башкорт донъяһына алып инеп, башкорт халкына, уның теленә, үзе йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Бөтә һаналғандарға таянып, рус һәм башкорт телдәрен, әҙәбиәтен өйрәнеү нигеҙендә, балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреп.

БашЗорт теле (70 с919т)

Темалар. 1 сентябрь – Белем к5н5. Т769н кластар2а 7тк9н темалар2ы Забатлау. М.К9рим. УЗытыусыма. Сифат д9р9ж9л9ре. Тел-халы3ты4 и4 2ур хазина8ы. В 5н5н54 я2ылышы. Урман аптека8ында. Зылым замандары. Белем тура8ында м939лд9р, йома3тар. “Алтын башактар”. Урта3 Зылым. Мәктәп ашханаһында.Сифат Зылым Т.Йосопов. Икмәк есе. Зан 39р29ш. БашЗорт халы3 9ки9те. Н.Мусин. Тәбиғәтте һаклау. Бал корто. Хезмәт һәм икмәк тура8ында м939лд9р М.Кәрим. Башкортостан. Исем. БашЗорт халы3 йыры.Урал. Р.Ғарипов. Урал йөрәге. АрЗайым. Грамматика Забатлау Контроль эш. Тыу1ан ил. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. Беззең ғаилә ярышта. Текст ы өлөштәргә бүлөү. Һаулығың – байлығың. Һөйләмдә һүзәр тәртибе. Н.Изелбай. Беззең катокта. Милли спорт. Т.Яблонскаяны4 “Ирт9” картина8ы. Инша. Хаталар өстөндә эш. “Акбузат” ипподромы. Иппотерапия. Башкортостан калаларында спорт. Һөйләм төрзәре. Милли уйындар. Зылым. БашЗортостан Залаларында спорт. Текст. Зышты кем нисек 7тк9р9? С9л9м9т т9нд9- с9л9м9т рух.

К.Шафикова. Әсәй күзәрә. Зылым. Ф98емле 87229р. *5йл9мд9 87229р т9ртибе. БашЗорт халы3 9ки9тт9ре. Зош3а 9йл9нг9н 9бей. Контроль эш. Дубым, сер29шем. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. Ш9ж9р9л9р оло хазина. Атай к949ше. 3. Даян. *5йл9мд9 интонация. Сафуан (либай. Матур к5н. Кроссвордты4 м919н98е. 3.Воскресенская. (с9. Терк97ест9р. Ф97зи9 Р9хим1олова ижады. Бе22е4 9с9й. Етег9н йондо2.Те2е7 терк97ест9ре. Ш.БикЗол. Атай мен9н 5л9с9й. Б7ле7 терк97ест9ре. С9ск9л9р. 39н9фер с9ск98е. Р. Назаров. Я2 кил9. *72лект9р мен9н эш. Композитор Х5с9йен (хм9тов. Эйәрте7 терк97ест9ре. Музыка Зоралы-Зумы2. Терк97ест9р. Р. За8ретдинов-Зумы2сы. *7269йл9неш. Мәшһүр бейеүсе Р9ши29 Туйсина. Тезеүсе теркәүестәрзең дөрөс язылышы. Башкорт халык бейеүзәре. Эйәртеү теркәүестәре. Ете – ғәжәп һан. Һандарзың язылышын кабатлау. Исемдәрзә - ил тарихы. Бәйләүестәр. Башкорт исемдәре. Бәйләүестәрзең дөрөс язылышы. Я2 етте. . Бәйләүестәр А. Григорян. “Апрель мен9н” Ки69кс9л9р. Борон-борон заманда...Зан-39р29ш. Ф97зи9 Туғызбаева. Тайыштабан ниңә уйнарга сыкманы? Хайуандар. Йома3тар. Ш. Биккол. Тыныслык кәрәк. Киҫәксәләрзең дөрөс язылышы. К.Кинйәбулатова. Дустарым күп. Мөнәсәбәт һүзәр. Г. Юнысова. Умырзая. Р.Мөхәммәтов. Тауышһыз Талип. Мөнәсәбәт һүзәрзең язылышы. Дубтар тура8ында м99лд9р. К7неге729р эшл97. С.Әлибай. Кайын һыуы. Иншаға әзерлек. Урман – зур байлык. Ярзам. Һөйләмдә һүзәр тәртибе. Яз сәскәһе. Ымлыктар. 3.Котлогилдина. Йәй. Б.Бикбай. Лагерь иртәһе. Һөйләм төрзәрен кабатлау. Контроль эш. Лагерь. Хаталар өстөндә эш. К7неге729р эшл97. Йәмле йәй. Грамматика буйынса үткәндәрзе кабатлау. Н.Зотдосов, Х.(й7пов “Зырмы63алар”. Йом1а3лау д9ресә.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре: башЗорт теленд9 72-ара аралашыр1а, фекер й5р5т5рг9 5йр9те7 эше узыусылар1а 87229р2е4 д5р56 9йтелешен, улар2ы4 а4лат3ан м919н98ен т5ш5нд5р57 мен9н ген9 сикл9нм9й, 9 87229р2е бер бере8е мен9н б9йл9п, 9йтерг9 тел9г9н фекер2е д5р56 итеп т525лг9н 85йл9мд9р аша тейешле ситуацияла 94г9м9сег9 еткер9 беле7 89л9тен формалаштырыу2ы 72 эсен9 ала. Тыныслы3 тура8ында 94г9м9л9ше7. Текст 56т5нд9 эш, хик9й9не4 й5км9тк98е 56т5нд9 эш. Ши1ыр2ы4 й5км9ткә8ен тикшереп анализлау, к52 ми2гелд9рен билд9л97. Телм9р 76тере7. *7р9т буйынса эш. Тәбиғәт тема8ы. Экология проблема8ы. К7ренкле ш9хест9р. БашЗортостан тура8ында м91л7м9т. БашЗорттар Зай2ан килеп сы33ан. Легендалар узыу. БашЗорт халы3 йыр2ары мен9н танышыу Тыуған ил, Ватан тураһында мәкәлдәр 5йр9не7. Йыл ми2гелд9ре буйынса 94г9м9л9ше7,3ышкы байрамдар, спорт тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т. Тыу1ан ил, хе2м9т, икм9к, дублы3 тура8ында м939лд9р2е тикшере7. Донъяла иң кәзерле кеше тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т ите7. Шифалы а2ызтар тура8ында 94г9м9л9ше7. Ши1ыр2ы4 й5км9ткә8ен тикшереп анализлау, ми2гелд9р2е билд9л97. Автор2ы4 кеше 17мерене4 7те7е тура8ында 87р9тл97.

Башкортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башкорт теленә фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрен аңлау һәм үзләштереү; бәйләнешле текст менән эш итә белергә өйрәтеү. Укыусыларзы башкорт әзәби телендә дөрөс һөйләшергә, өйзә, йәмәгәт урындарында, хезмәт процесында башкорт әзәби телен практик файзаланырға өйрәтеү. Башкорт

теленәң фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса беләм һәм күнекмәләр биреү. Башҡорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы, әзәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү. Үз фекерендә билдәлә кимәлдә бәйләнешлелә итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу. Телдә өйрәнәү барышында балаларҙы башҡорт халкының фәһемлә тарихы, бай мәзәниәте, сәнғәте, әзәбиәте, башҡорт йолалары, күренеклә шәхестәрә, тыуған илдең тәбиғәте менән таныштырыу, уларҙы башҡорт донъяһына алып инеү, башҡорт халкына, уның теленә, үзе йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Бөтә һаналғандарға таянып, рус һәм башҡорт телдәрән, әзәбиәтен өйрәнәү нигезендә, балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү.

8 класс

БашЗорт теле (35 с919т)

Темалар. М9кт9пк9 барабы2. Грамматика буйынса үткәндәрҙе кабатлау. Контроль эш. К52 к7ренешт9ре. *7269й9неш. Хаталар 56т5нд9 эш. Б.Бикбай. Ту1ан тел. *5й9м. Р. Ни1м9туллин. Тырышлы3. Исем. Илем, БашЗортостаным. Зылым. С. !96и2уллин ижады. Й9шлек дубым. Сифат. К52г5 т9би19т. Алмаш. К52г5 эшт9р 89м к52г5 т9би19т. %нд9р2е4 д5р56 9йтелешә. Ф.!569й2уллина. К52. Синтаксис. С. Муллабаев. К52г5 урман. Ма3саты буйынса 85й9м т5р29ре. Т9р9н к7л. З.Даян. *72лект9р мен9н эш. Н.И2елбай. *5н9рлел9р 85к5мл5. Бойоро3 85й9м. Хайуандар донъя8ында. Логик бабым. Зоштар-бе22е4 дубтар. Фразеологик бер9мект9р. (. (хм9т3ужин ижады. Кемдә? Ним9не? 8орауы. Ат- кешене4 то1ро дубы. Кем? Ним9? 8орауы. %ф5-БашЗортостанды4 баш Зала8ы. Барлы3 т5ш5нс98е 89м уны4 бирелешә. Этимология. БашЗорт Зылымдарыны4 т525л5ш5. Хе2м9т т565-х5рм9т. Ябай 85й9м. А. Насиров. К5сл5 саба3. *5й9мде4 баш ки69кт9ре. Зарядка1а баб. Эй9 мен9н х969р2е4 ярашыуы. БашЗорт хал3ыны4 баш3а халы3тар мен9н аралашыуы. Диалект. Зыш3ы би29кт9р. Барлы3, ю3лы3 т5ш5нс9л9ре. (. Атнабаев ижады. Ябай, Зушма 85й9мд9р. Зыш байрамдары. Эй9 мен9н х969р ара8ында 8ы2ы3. Н.Н9жми- халы3 шалыры. Аны3лаусы. БашЗортостан символдары. С.Юлаев-башЗорт хал3ыны4 милли батыры. Контроль эш. Палдиски2а Салауат музейы. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. Й9млә я2. Тултырыусы. Бе2 йондо22ар булып Зайтырбы2. Х9л. Ай Уралым, Уралым... Ябай 85й9мде синтаксик тикшерә7. Р.Ни1м9туллин ижады. Йом1а3лау д9ресә.

Эшм9к9рлектә4 т5п т5р29ре. Башҡортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башҡорт теленәң фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрән аңлау һәм үзләштерәү; бәйләнешлелә текст менән эш итә белергә өйрәтәү. Укыусыларҙы башҡорт әзәби телендә дөрөс һөйләшергә, өйзә, йәмәғәт урындарында, хезмәт процесында башҡорт әзәби телен практик файзаланырға өйрәтәү. Башҡорт теленәң фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса беләм һәм күнекмәләр биреү. Башҡорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы, әзәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү. Үз фекерендә билдәлә кимәлдә бәйләнешлелә итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу. Телдә өйрәнәү барышында балаларҙы башҡорт халкының фәһемлә тарихы, бай мәзәниәте, сәнғәте, әзәбиәте, башҡорт йолалары, күренеклә шәхестәрә, тыуған илдең тәбиғәте менән таныштырыу, уларҙы башҡорт донъяһына алып инеү, башҡорт халкына, уның теленә, үзе йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Бөтә һаналғандарға таянып, рус һәм башҡорт телдәрән, әзәбиәтен өйрәнәү нигезендә, балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү.

БашЗорт теленд9 72-ара аралашыр1а, фекер й5р5т5рг9 5йр9те7 эшә у3ыусылар1а 87229р2е4 д5р56 9йтелешән, улар2ы4 а4лат3ан м919н98ен т5ш5нд5р57 мен9н ген9 сикл9нм9й, 9 87229р2е бер бере8е мен9н б9й9п, 9йтерг9 тел9г9н фекер2е д5р56 итеп т525лг9н 85й9мд9р аша тейешлелә ситуацияла 94г9м9сег9 еткер9 белә7 89л9тен формалаштырыу2ы 72 эсен9 ала. Тыныслы3 тура8ында 94г9м9л9ше7. Текст 56т5нд9 эш, хик9й9не4 й5км9тк98е 56т5нд9 эш. Ши1ыр2ы4 й5км9тке8ен тикшереп анализлау, к52 ми2гелд9рен билд9л97. Телм9р 76тере7. *7р9т буйынса эш. Тәбиғәт тема8ы. Экология проблема8ы. К7ренеклә ш9хест9р. БашЗортостан тура8ында м91л7м9т. БашЗорттар Зай2ан килеп сы33ан. Легендалар у3ыу. БашЗорт халы3 йыр2ары мен9н танышыу Тыуған ил, Ватан тураһында мәкәлдәр 5йр9не7. Йыл ми2гелд9ре буйынса 94г9м9л9ше7,3ышкы

байрамдар, спорт тураһында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т. Тыу1ан ил, хе2м9т, икм9к, дублы3 тураһында м939лд9р2е тикшере7. Донъяла иң кәзерле кеше тураһында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т ите7. Шифалы а2ы3тар тураһында 94г9м9л9ше7. Ши1ыр2ы4 й5км9тке8ен тикшереп анализлау, ми2гелд9р2е билд9л97. Автор2ы4 кеше 17мерене4 7те7е тураһында 87р9тл97.

9 класс

БашЗорт теле (68 с919т)

Темалар. А.Игебаев “Бик т9 к9р9к тыныслы3” Грамматика буйынса 7телг9нд9р2е Забатлау. К.М9рг9н “М9кт9п”.*5йл9мд9 87229р т9ртибе. М.К9рим “О2а3-о2а3 бала са3” *7269йл9неш. М.А3мулла “К52” Антонимдар. Нурм5х9м9тов “Чехов БашЗортостанда” Телм9р 76тере7. Йыл ми2гелд9ре. К52. Сифат. *5йл9мде4 баш ки69кт9ре. Н.Мусин “*ай урманым...”зылым. Т.9ниева ижады. Исемд9р2е4 килеш мен9н 72г9реше. К7ренкле ш9хест9р. Х9лд9р.Урын х9ле.

БашЗортостан. ВаЗыт х9ле. “БашЗорттар Зай2ан килеп сы3Зан” Легенда. “Зы2ыл китап”. Р97еш х9ле. Ф.М5х9м9тй9нов ижады. Зылымды4 заман мен9н 72г9ре7е. А. Игебаев “Донъябы22ан ни Зала?” Х9л тема8ын Забатлау. БашЗортостан йыл1алары. *72лек мен9н эш. !. Рамазанов” Тыу1ан еребе2-БашЗортостан” Карауан8арай. Шарт х9ле. !.Х5с9йенов “Батырша” Я41ы2лы3 исемд9р. Контроль эш. Хаталар 56т5нд9 эш. “Таштулай” С969п х9ле. БашЗорт халы3 ижады. МаЗсат х9ле. Р. Насиров “Ш9кирй9н М5х9м9тй9нов” Х9л тема8ын Забатлау. Ф. Р9хим1олова “Зыш” *7269йд9неш. Зыш етте. Телм9р 76тере7. Ш.Бабиш ижады. Кире х9л. Уралда Зыш. Й9нл9ндере7. Зышты4 8ыуы3 к5нд9ренд9. %нд9ш 872. БашЗорт милли аштары. Алмаш. Зыш3ы нарду1ан. Зылым. *аулы3 8а3лау. *72лек мен9н эш. Я4ы йыл мен9н. БашЗортостан театр2ары. %бт9лм9лек. Арыблан М569р9ков ижады. Са1ыштырыу. “Нур” театры. *72лек мен9н эш. Театр артистары. *5йл9мд9 87229р т9ртибе. (.С5л9йм9нов “Халы3 ижады” *5йл9м. БашЗорт халы3 9ки9те. *5йл9м. *андар. “Урал батыр “эпосы. Ябай 85йл9м т5р29ре. Контроль эш. Хаталар 56т5нд9 эш. К7неге729р эшл97. “Алпамыша батыр” 7телг9нд9р2е Забатлау. *андар тема8ын Забатлау. Н.И2елбай “Ел, ер9нем” Я41ы2лы3, урта3лы3 исемд9р. Б.Байым “Б9л9к9с” БашЗорт аты. *ан. БашЗорт халы3 йыр2ары. Ти4 ки69кт9р. *абантуй.*72лек мен9н эш. М.К9рим “Мине4 атым” Ти4 ки69кт9р. (.минев. “Турат” С. А1иш “ТурыЗай”. Зылым. А. Ба8уманов “Икм9к” Ябай 85йл9м. БашЗорт балы. Зушма 85йл9мд9р. З.Биишева “Дуб булайы3” (.Байрамов “С7пр9” Зылымды4 7тк9н заман форма8ы БашЗорт милли аштары. Р97еш Тикшере7 эше. Тест. Хаталар 56т5нд9 эш. Зылым. Йыл ми2гелд9ре. Я2. *5йл9мде4 баш, эй9рс9н ки69кт9ре. Я.Хамматов“Я2 башланды”Зылымды4 7тк9н заман форма8ы. Л.Фархшатова “Тал 65р585” Терк97ест9р. !.Д97л9ди “Н5г5ш шишм9л9ре” Ф.1569й2уллина “С5г5лд5р” Фразеологик бер9мект9р. Контроль эш. Хаталар 56т5нд9 эш. Йыл ми2гелд9ре. Й9й. Б9йл97ест9р. Л.Арыбланова. %с 9хир9т. Зушма 85йл9мд9р. М.К9рим. Тыу1ан т5й9к. Йом1а3лау д9ресе.

Эшм9к9рлекте4 т5п т5р29ре. Башкортса телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу һәм камиллаштырыу; башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик үзенсәлектәрен аңлау һәм үزلәштереү; бәйләнешле текст менән эш итә белергә өйрәтеү. Укыусыларҙы башкорт әҙәби телендә дөрөс һөйләшергә, өйзә, йәмәғәт урындарында, хезмәт процесында башкорт әҙәби телен практик файзаланырға өйрәтеү. Башкорт теленең фонетик, лексик, грамматик нормалары буйынса белем һәм күнекмәләр биреү. Башкорт телендә нәшер ителә торған гәзит-журналдарҙы, әҙәби китаптарҙы үз аллы укып аңлау күнекмәләрен биреү. Үз фекерендә билдәле кимәлдә бәйләнешле итеп һөйләй һәм яза алыу күнекмәләрен формалаштырыу. Телдә өйрәнеү барышында балаларҙы башкорт халкының фәһемле тарихы, бай мәҙәниәте, сәнғәте, әҙәбиәте, башкорт йолалары, күренекле шәхестәре, тыуған илдең тәбиғәте менән таныштырыу, уларҙы башкорт донъяһына алып инеү, башкорт халкына, уның теленә, үзә йәшәгән тәһәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Бөтә ханалғандарға таянып, рус һәм башкорт телдәрен, әҙәбиәтен өйрәнеү нигеҙендә, балаларҙа туған телгә ихтирам тәрбиәләү, уларға илһөйәр һәм интернациональ тәрбиә биреү. БашЗорт теленд9 72-ара аралашыр1а, фекер й5р5т5рг9 5йр9те7 эше узыусылар1а 87229р2е4 д5р56 9йтелешен, улар2ы4 а4латЗан м919н98ен т5ш5нд5р57 мен9н ген9 сикл9нм9й, 9 87229р2е бер бере8е мен9н б9йл9п, 9йтерг9 тел9г9н фекер2е д5р56 итеп т525лг9н 85йл9мд9р аша тейешле ситуацияла 94г9м9сег9 еткер9

беле7 89л9тен формалаштырыу2ы 72 эсен9 ала. Тыныслы3 тура8ында 94г9м9л9ше7. Текст 56т5нд9 эш, хик9й9не4 й5км9тк98е 56т5нд9 эш. Ши1ыр2ы4 й5км9тке8ен тикшереп анализлау, к52 ми2гелд9рен билд9л97. Телм9р 76тере7. *7р9т буйынса эш. Тәбиғәт тема8ы. Экология проблема8ы. К7ренкле ш9хест9р. БашЗортостан тура8ында м91л7м9т. БашЗорттар Зай2ан килеп сы33ан. Легендалар у3ыу. БашЗорт халы3 йыр2ары мен9н танышыу Тыуған ил, Ватан тураһында мәкәлдәр 5йр9не7. Йыл ми2гелд9ре буйынса 94г9м9л9ше7,3ышкы байрамдар, спорт тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т. Тыу1ан ил, хе2м9т, икм9к, дублы3 тура8ында м939лд9р2е тикшере7. Донъяла иң кәзерле кеше тура8ында 94г9м9. Баш Залабы2 театр2ары буйлап с9й9х9т ите7. Шифалы а2ы3тар тура8ында 94г9м9л9ше7. Ши1ыр2ы4 й5км9тке8ен тикшереп анализлау, ми2гелд9р2е билд9л97. Автор2ы4 кеше 17мерене4 7те7е тура8ында 87р9тл97.